

"Els pobles indígenes som més que folclore"

Per a Roderico Tení, maia queqchí de Guatemala, Europa té un concepte massa folclòric dels pobles indígenes d'Hispanoamèrica: "Ens subestima i ens tracta amb un excés de paternalisme".

Totes les seves paraules transpiren una filosofia gairebé màgica de la vida, encara que el debat sigui sobre latifundis, propietat de les terres i préstecs a baix interès. Al Roderico Tení que va assistir a Barcelona al seminari sobre pobles indígenes organitzat per Acció Solidària el delata el color de la pell i les faccions pròpies de la seva raça. Però vesteix a l'estil occidental i parla el mateix idioma que els cooperants que l'acompanyen a tothora durant la seva estada a Catalunya. Tení, de 45 anys, maia queqchí de Guatemala, és professor i advocat i es felicita de l'interès que desperta a Barcelona la situació dels pobles indígenes d'Hispanoamèrica. Es lamenta igualment que es parli tant de cooperació i no de col·laboració, com si aparentment fossin conceptes antònims.

—Quina diferència hi ha entre cooperació i col·laboració?

—Els projectes han de néixer dels indígenes, que som els que coneixem el terreny i les nostres necessitats. I basant-se en la discussió entre indígenes i les ONG del primer món és com ha de néixer la col·laboració. Moltes vegades la cooperació s'ha entès des d'un punt de vista excessivament paternalista, sense tenir prou en compte la veu dels pobles indígenes. Es per això que prefereixo parlar de col·laboració.

—I en quin sentit fa falta més col·laboració entre Europa i els pobles indígenes d'Hispanoamèrica, en el terreny econòmic o en el cultural?

—La veritat és que el primer món ha transformat la cultura en part de l'economia. La necessitat d'aconseguir rendiment ràpid en tot ha malmès la religiositat del treball a la terra. L'agricultura és bàsica per als pobles indígenes. Sembrar el blat de moro, per exemple, té el seu ritus religiós, i l'home també hi participa. És un procés cultural que ara se'ns nega perquè ens han deixat sense terres i, en cas d'aconseguir crèdits per comprar-les als qui ens les van robar, cal fer-les rendir per sobre de les possibilitats del nostre sistema de treball per poder tornar els préstecs.

—Reivindiqueu l'oficialització dels idiomes maias quan avui a Guatemala només és oficial l'espanyol, però això voldria dir l'oficialització de 21 idiomes. És un objectiu realista?

GLÒRIA MATAMALA

"És imprescindible que nosaltres mateixos decidim com ens organitzem i quines metodologies són millors perquè el desenvolupament no sigui una nova forma d'aculturació."

Cinc-cents anys d'ultratges

“Després de cinc-cents anys d'ultratge colonialista, els països d'Amèrica es preparen per aplicar noves formes de convivència entre els pobles i amb la natura”. D'aquesta manera comença la Declaració de Copenhaguen, un text consensuat per representants d'organitzacions indígenes de Llatinoamèrica reunits a la capital danesa l'estiu passat. “Malgrat la instauració de les anomenades democràcies al continent americà —diu el text—, continuen les violacions dels drets indígenes, el saqueig dels recursos naturals i la consegüent depredació del medi ambient, el robatori dels nostres territoris ancestrals per a la construcció de preses o aeroports militars i l'explotació de petroli.”

A Copenhaguen, els indígenes van concloure que tot plegat és part del que anomenen “segona fase colonial”, sota un procés de globalització econòmica que emparen els acords del GATT, l'Organització Mundial de Comerç i Mercosur. “Refermem —conclou la Declaració— que la conservació de la diversitat cultural dels nostres pobles indígenes és també patrimoni de la humanitat i convidem tothom a treballar amb nosaltres començant ara mateix un diàleg permanent entre els pobles indígenes d'Amèrica i els països de la Unió Europea.” A. C.

—Creiem en el principi que cada nació hauria de tenir com a oficial la seva llengua nacional i, a més, l'espanyol. A nivell estatal es poden plantejar les nostres reivindicacions des de dues opcions: bilingüisme regional i monolingüisme estatal, o monolingüisme regional i bilingüisme estatal. Si no podem aconseguir l'oficialització de les 21 llengües maies, almenys caldria lluitar per les dels grups ma-

“S'ha subestimat la nostra cultura perquè des de fora se n'ha manipulat la imatge i només n'han trascendit les formes més folclòriques.”

joritaris: el quiché, el cakchiquel, el mam i el queqchí.

—*Posar al mateix sac l'oficialització de les llengües i la llibertat per dur el vostre vestit tradicional no pot donar una imatge massa folclòrica de les vostres reivindicacions?*

—Fins ara se'ns ha enganyat massa sovint sota l'aparença de formes paternalistes. S'ha subestimat la nostra cultura perquè des de fora se n'ha manipulat la imatge i només n'han trascendit les formes més folclòriques. Però és normal que exigim coses que des d'Europa poden semblar innecessàries, però és que als nostres fills, a les escoles, se'ls obliga a vestir d'uniforme a l'estil europeu, a més de no ensenyar-los en la nostra llengua.

—*Sou víctimes del colonialisme europeu però, darrere aquest aparent victimisme, què hi ha?*

—Volem que se'ns vegi com un poble amb una identitat concreta, amb les nostres pròpies cultures i tradicions. No sols som víctimes, sinó que també som capaços d'articular solucions pròpies de la nostra manera d'entendre les coses. És imprescindible que nosaltres mateixos decidim com ens organitzem i quines metodologies, eines, tècniques o coneixements són millors. Aquest procés ha de contribuir a enfortir la nostra identitat ètnica perquè el desenvolupament no sigui una nova forma d'aculturació.

Antoni Cruañas